

«Круглий стіл» під такою назвою відбувся в Будинку кіно 8 листопада 2005 року. У його роботі взяли участь молоді кінематографісти—режисери Наталя Андрійченко, Тарас Томенко, Марина Кондратьєва, продюсер Іван Сергієнко, кінематографісти старшого покоління: режисери Борис Савченко, Михайло Ілєнко, продюсери Ганна Чміль, Світлана Степаненко, а також працівники Департаменту кіно Міністерства культури і туризму України Ярослав Голинський та Галина Подорожникова. Вела розмову головний редактор журналу «Кіно-Театр» Лариса Брюховецька.

ЧИ ДОВГО БУТИ МОЛОДИМ? ПРОБЛЕМА ДРУГОГО ФІЛЬМУ

Лариса Брюховецька: Сьогодні в українському кіно злива дебютів. Короткометражних. Наше кіно виселили на територію короткометражного фільму, який дає шанс спробувати сили, хоча не дає шансів потрапити в прокат (можливо, мода на молодих пошириться і на телеекрани, які спроможуться показувати кінодебюти?). Тим часом серед дебютантів з'явилися режисери, які професійно готові працювати у великому кіно. Але не працюють. Чому? На це запитання і спробуємо знайти відповіді.

Два суттєві фактори впливають на ситуацію в українському кіно — держава і телебачення. Комерційне телебачення з часу своєї появи в нашій країні чомусь побачило в українському кіно свого конкурента і його ігнорує. Щодо держави, то попередня влада наше кіно також не вважала пріоритетним в національній культурі. З приходом нової влади з'явилась надія на те, що ставлення зміниться. 23 лютого 2005 року проблему українського кіно було винесено на парламентські слухання. Проте тодішній віце-прем'єр з гуманітарних питань Микола Томенко на слуханнях заявив, що українських кінематографістів підтримувати не буде. Так і діяв. Йому імпонували комерційні телеканали. ЗМІ, зокрема, повідомили, що віце-прем'єр виділив державні кошти для фільму «Спляча красуня» виробництва телеканалу «ІНТЕР». Фільм активно піарили, але не йшлося про мистецькі амбіції — йшлося про виклик світовій імперії кіно на території кошторису (хоча не в кошторисах із нею змагатися). Та поки Микола Томенко разом з телеканалом «ІНТЕР» чекають на підтвердження заяв про фантастичний касовий збір, Оскар та інші здобутки «Красуні», держава (вже з іншим віце-прем'єром) підтримує кіно і кіномолодь зокрема. Слід підкреслити: молодь професійну, яка не спокусила зарплатами на телеканалах, а хоче знімати кінофільми і яка вже заявила про себе перемогами на міжнародних кінофестивалях. Держава залишається основним замовником фільмів. За два останні роки в ігровому короткометражному кіно дебютувало 12 режисерів із циклом «Любов — це...». Дебют Тараса Томенка «Пересохла земля», студентські роботи Тараса Ткаченка, Марини Горбач, анімаційна стрічка студента Олександра Шмигуна побували на численних кінофестивалях. Завершує «Світлячки» Надія Кошман. Паралельно знімається багато документальних і науково-просвітницьких фільмів.

Є ще одне покоління, яке стартувало наприкінці 1980-х і фактично залишилось нереалізованим. Хіба що Олесь Янчук та Сергій Маслобойчиков знімають більш-менш регулярно. Аж через 15 років поставили свої другі фільми Андрій Дончик, Олександр Денисенко і Галина Шигаєва, хоча, на жаль, рівень цих картин виявився нижчим за їхні творчі можливості. Але режисери цього покоління багато можуть зробити в кіно, якщо їх підтримати.

Повертаючись же до дебютантів 2004–2005 років, констатуємо: процес пішов у ширину, короткометражки дали шанс молодим, але молоді хочуть і повинні освоювати територію повнометражного фільму. Настав час змінити курс — з кількості на якість. Підтримати найталановитіших. Щоб не підтвердився песимістичний прогноз Сергія Тримбача, який в газеті «Україна молода» написав: «Нове покоління практично не має шансів відбутися у вітчизняному кіно. Президент країни став «дахом» престижного молодіжного кінофестивалю, а краще б зробити реальні, конкретні кроки у напрямі відновлення кіноіндустрії. Інакше «Молодість» буде просто ефективним прикриттям нульових можливостей для молодих людей відбутися в кіно».

Галина Подорожникова: На 2004 рік за планом виробництва має бути тридцять фільмів. Якщо говорити про кошти, то обсяг витрат на дебютне кіно становив 13 % від того, що взагалі було профінансовано. За планом було 19 мільйонів, фактично ми отримали 11 мільйонів, а з них 1,5 мільйона витратили на дебютні фільми. 2005 року ми запланували вже близько 6 мільйонів на створення фільмів-дебютів. Коли готувався цей план і формувався бюджет, ще не було пропозицій стосовно дебютних проектів. І це була ініціатива саме Міністерства культури.

Але основна проблема в тому, що студії чомусь не знаходять дебютантів. Якщо говорити загалом про проблеми, то я сьогодні не бачу великої проблеми стосовно запуску дебютного кіно. Найбільша проблема (можу сказати як член Ради) це сценарій. І вже потім — проблема виробництва і одержання фінансування на нього.

Марина Кондратьєва: Не можна знімати кіно для себе, потрібно, щоб люди дивилися фільми. І мені здається, що зараз важливо, щоб людина, подивившись фільм, отримала заряд позитивної енергії, після якої хотілося б жити, творити, народжувати дітей.

Нещодавно був фестиваль «Молодість». Я дивилась майже всі фільми, але багато з них такі, що хочеться вмерти. Тобто багато негативної енергії. І мені здається, що людям, які сьогодні ходять до кінотеатрів, хочеться підтримки, а не руйнування моралі, життєвих засад. Ви дуже доречно сказали про нове покоління. У моєму дворі дві школи. Моя донька скоро стане школяркою. І мені страшно за неї. На чому ці діти виростають? Які фільми дивляться? Адже фільми — це дуже сильний психологічний фактор, фактор виховання. І саме тому в мене проблема першого дебютного повнометражного фільму. І мені дуже хочеться зробити фільм, після якого людям захотілося б жити далі. Щоб вони отримали позитивний заряд, щоб повірили, що в нас прекрасна країна, чудове місто і люди. І все у нас буде добре. Треба в це повірити.

Лариса Брюховецька: І яким чином ви свій фільмом зможете показати людям?

Марина Кондратьєва: Є поняття кон'юнктури. Нещодавно я спілкувалася з продюсером одного телевізійного каналу, який сказав, що ми робимо серіали і фільми, які «піпл хаває». Які саме? «Дев'ята рота». Фільм зроблений здорово, за великі гроші. Але мені було важко і страшно його дивитися. Знаєте, як казав Цезар: «Я дивлюсь, як вбивають іншу людину. Я знаю, що це погано, але мені цікаво — і я дивлюсь». Тобто, щоб швидко заробити гроші, потрібен проект, який одразу принесе прибуток. Так, кіно має приносити прибуток, бо кіно — це також бізнес. Але я бачу тут ще одну проблему — відсутність кіноіндустрії. Як тільки у нас піде кіновиробництво, тоді, окрім фільмів, розрахованих на загальну аудиторію, з'являться фільми і поетичні, і суто фестивалі, й ті, що розраховані на інтелігенцію. Продюсер, з яким я розмовляла, сказав, що йому сподобався мій сценарій, але він може показати таке кіно тільки вночі, бо в прайм-тайм ідуть серіали.

Ганна Чміль: Це схема, яка 15 років працює в Україні. Як її подолати? З одного боку, зроблено перший крок до вирішення проблеми дебюту. Років п'ять тому, ми навіть і про таке не мріяли. Для нас головною проблемою було, щоб студенти могли завершити дипломну роботу й захистили своє право називатися кінорежисером. І на це йшло по два-три роки, а то й більше.

Нарешті ті, хто вже захистився, дістали можливість знімати дебют за рахунок державних коштів. І от проект «Любов — це...». Я думала, що після реалізації цього проекту наступним кроком будуть повнометражні картини для тих, хто подав надії, засвідчив свій професіоналізм. А там такі роботи були. Я вже не кажу про Тараса Томенка, який засвідчив його і на міжнародних кінофестивалях, і про багатьох інших. Проте так не сталося. У кращому разі дебютанта запросять знімати телесеріал, як це сталося у випадку з Альошечкіним.

На мою думку, головна проблема — у відсутності кінополітики. Причин багато: і те, що не фінансують, і те, що запустили і не зробили, і те, що відсутня кіноіндустрія, і те, що готовий фільм важко показати на екрані. У Михайла Ілленка є близько 80 фільмів колекції фестивалю «Відкрита ніч», але він осторонь загальної кінематографічної дороги, поза соціумом. Коли кіно поза соціумом, це не кіно.

Сьогодні необхідно розробити державну програму, пов'язану з молодими кінематографістами. Я б її ангажувала, починаючи від інституту, дебютів і закінчуючи повнометражними фільмами. Мені здається, таку функцію на себе могла б

узяти експертна рада: і вироблення програми із залученням фахівців, з одного боку, і перегляд та оцінка того, буде воно цікаве глядачам чи ні, з іншого. Й нарешті, кращих рекомендувати державі.

Я набрала цього року курс і задумала змінити методіку навчання, аби студенти з самого початку були заангажовані в процес. Я запропонувала кожному знайти літературний твір, який протягом п'яти років стане підвалиною становлення професіонала. Що мене вразило: всі взялися з натхненням і цікавістю, але лише одна робота — за українською класикою. І коли я запитала, чому, то зрозуміла, що це не тільки тому, що все українство нині на маргінесі. Вони не дивляться українського кіно. При вступі вони на пальцях розповідали про Довженка, Ілленка, Савченка.

Тому я пропоную, щоб результатом нашої зустрічі стала підготовка Програми молодого українського кіно. І вести молодих людей із сходинки на сходинку. Тільки таким чином можна щось зробити.

Тарас Томенко: Я не розумію, що відбувається. Не розумію, де мене дурять. Говорять, по-перше, що немає державної політики. Є чітка державна політика. Вона полягає в тому, щоб українського кінематографа не було. Друге. Говорять про якусь програму. Чого п'ятнадцять років про ту програму говорять? Чи не зрозуміло, як робити? Є досвід європейських країн. Чому б не запросити того ж Зануссі, інших фахівців із Чехії, Франції? Оплатіть їм дорогу, готель, найміть перекладача й візьміть їхній досвід — невже це так важко?

Я не розумію, навіщо дурять, кажучи, що немає кінопрокату. Міністерство розповідає, що сценарії не такі — немає літератури. Невже ви не бачите, що всі знімають серіали, знімають на замовлення. Я не розумію, про що ви сперечаєтесь. Усіх вас давно купили.

Я не розумію також, як за твором можна судити, яким буде фільм. Якщо режисер береться — це його бачення. Або потрібно довіряти режисеру, або прикрити цю лавочку і все. Єдина людина, яка знає, яким буде кіно, — це режисер. Якщо ви йому довіряєте, дайте гроші й не морочте голову.

Потрібно створити Фонд кіно. Для цього Міністерство культури має надати до Верховної Ради пропозицію про законодавче закріплення відрахування 1,5–2 % від реклами у Фонд кіно. Крім того туди можна відраховувати від акцизу на цигарки і горілку, як зробили це, скажімо, у Прибалтиці, і вони мають 30 мільйонів євро щорічно на художні фільми. Фонд наповнюватиметься і там працюватимуть експерти, які вміло розподілятимуть ці кошти.

Ярослав Голинський: Грошей достатньо, особливо в цьому році. Бюджет становить 49 млн. 850 тис. Тут справа в іншому. Лариса Іванівна назвала Аню Яровенко, яка зняла «Кіноманію»; запустили її як короткометражку в проекті «Любов — це...», а зробила вона її повнометражною. Цього року вона знову робить два фільми: на студії «Укркінохроніка» — «Сибірську кобзу», а на «Інтерфільмі» — «Мій Авалон». Назву ще Лесю Мацко, Настю Харченко — я так думаю, що дівчата більш активні і більш живі. Ви, Тарасе, останнім часом берете участь у фестивалях, вам, напевне, немає коли запустити фільм. Питаєте, чи можна здати сценарій? Безумовно, можна. Завтра приносьте.

Тарас Томенко: Перепрошую, для того, щоб експертна рада розглянула сценарій, треба подати його разом з кошторисом.

Я.Г. Безумовно. Міністерство культури подасть сценарій в Експертну раду лише у тому разі, якщо ви подасте його з повним пакетом документів. 12 жовтня в Кабінеті міністрів відбулася нарада під керівництвом віце-прем'єр-міністра В'ячеслава Кириленка, де розглядалося два питання: показ усіх іноземних фільмів українською мовою і перехід на продюсерську систему. За три місяці треба перейти на продюсерську систему. Часу мало, але я думаю, ситуація склалася таким чином, що цього вже не уникнути.

Т.Т. Розкажіть, що таке продюсерська система?

Я.Г. От ви кажете — хтось має понести витрати за складання кошторису. Не директор кіностудії, не міністр, не чиновник Міністерства культури, навіть не режисер.

Т.Т. То дайте продюсерам ці гроші.

Я.Г. Ми і даємо. Частково.

Т.Т. Ідеться про те, що серйозну частину роботи треба провести за власний рахунок.

Я.Г. Не за рахунок режисера, а за рахунок студії, яка береться за цей проект.

Наталія Андрійченко: На студії імені Довженка є два об'єднання, які мають право цим займатися. До них входять режисери 70-тирічного віку, які постійно подають проекти. Це проекти, як правило, двох осіб. Вони завжди проходять експертну раду, у них завжди є кошторис. Тому що два об'єднання працюють на двох режисерів. Ви кажете, що немає літератури, ця література не може прийти в Міністерство культури, бо ви її приймаєте лише з документами, а режисери не можуть їх зробити. Розділіть пакет на дві частини і купуйте сценарій. Це елементарно просто. І тоді все вирішиться.

Тарас Томенко Я хотів би уточнити: в країнах Європи спочатку продюсеру дається сума на розвиток — близько тридцяти тисяч євро. За ці гроші він готує сценарій і кошторис. Тоді це розглядається і вирішується — давати гроші на фільм чи не давати.

Я.Г. Проблема в тому, що кіно створюється як державне замовлення. На жаль, держава не розрізняє, кіно це чи трактор — все виглядає однаково з точки зору фінансування. Сам механізм фінансування диктує свої умови. Ми можемо багато говорити, приймати програми, але в контексті того, що відбувається за держзамовленням, ситуація все одно не зміниться: ми даємо гроші, і через три місяці потрібно звітувати.

Галина Подорожникова: Це дійсно нелегко — підготувати документи. Легко стає після другого проекту. Проїшов перший проект — проблем немає.

Світлана Степаненко: Справді, вся світова система працює так, що спочатку даються гроші на проект. До нас приходять багато хороших режисерів зі сценаріями. Ми (небюджетна студія) за місяць робимо їм проект. Ми банкрутуємо через це. Але це відбувається на товариських засадах, це недержавний підхід. Я думаю, потрібно змінити, якщо можливо, систему і давати гроші на підготовку проекту. Адже можна купувати сценарії. Бо виходить, що весь ризик ви перекладаєте на плечі режисера, а режисер приходиться на студію, і ми всі ризикуємо. Мені здається, що перехід на продюсерську систему має передбачати оплату проектів.

Ганна Чміль: Я розумію суть цієї суперечності. Що таке державне замовлення? Є закон про держзамовлення і система реалізації цього закону. Хоч як би ми звинувачували Подорожникову, Голинського, Міністерство функціонуватиме

так, доки ми не змінимо держзамовлення на державний бюджет. Треба змінити кардинально саму систему руху коштів. Це вимагає багато роботи. Я була на згаданій нараді. Мені прикро, що йшлося тільки про дублювання іноземних фільмів українською мовою, адже це не означає підтримки українського кіно. Добре, що буде продюсерська система, але її не впроваджують за місяць чи за три. Щоб вона була, потрібен Фонд. Законом «Про збір на підтримку національної кінематографії» передбачено п'ять відсотків збору від кінопоказів американського кіно, від реклами на телебаченні, від відео і т. ін. За нашими підрахунками, це було б принаймні 50 млн. грн. додатково. Це гроші, які фактично надходили б у цей Фонд і могли б розподілятися радою цього Фонду. Ця рада виробляє політику. Вона дає комусь на підтримку сценарію, комусь на молоде кіно і т. д. На жаль, не зважаючи на те, що закон нагально потрібен, дуже активно лобюють свої інтереси телеканали й прокатні фірми. Ми буквально хапали один одного за груди через стіл, коли відстоювали інтереси кіно, а вони — свої інтереси. Сьогодні це нічим не завершується, знову ми опустили руки, хоч грошей додали. Хай дадуть наступного року сто мільйонів, ми не освоїмо навіть половини, через ту систему, яка існує. Образливо, коли кажуть, що ти неофіт, ідіот і дурень. Міністр фінансів сказав: «Я думав, що ви будете мене цілувати, бо ми даємо гроші. А ви кричите, що не зможете тих грошей освоїти». Не можемо, бо система держзамовлення руйнує кіно. Не знаю, що потрібно: може, іти з транспарантами, щоб цей закон все-таки був прийнятий?

Іван Сергієнко: Я мав нагоду вчитися в Австрії і спостерігав за процесом кіновиробництва там. Оскільки в країні 8 млн. населення і фільм не має можливості окупитися на власній території, там ніхто не каже, що прокат має щось робити. Тобто там ідеться тільки про підтримку. Питання, як оплачувати reproduction, розвиток, доведення літературної розробки до нормального сценарію і написання бюджету, австрійці вирішили таким чином: можна подавати заявки в дуже примітивній формі — опис того, що побачите в кіно. З нею звертаються у комітет, він розглядає і дає гроші, щоб довести проект до бізнес-плану. У нас цього немає. Після літературного мріяння — одразу режисерський сценарій робиться. Я знаю, що таке західний сценарій: там іде розкадровка, вказано, яка використовується техніка, який звук і т.д., тож можна до копійки все розрахувати, якщо це не форс-мажор, погодні чи ще будь-який. Цієї стадії немає, але вона мусить бути, бо набагато спростить питання і не буде образ, де взяти кошти, чому ваша студія має іти ва-банк, розробляючи щось і не знаючи, буде воно втілене чи ні. Тоді настає друга стадія, коли ви робите калькуляцію, режисерський сценарій, акторів, угоди і все інше. Фактично, ще до знімання ви вже бачите фільм. І ніхто не ображений. Не взяли цей проект, з будь-яких причин (комісія є комісія), але всі залишилися на нулі. Коли я студентом навідувався з Австрії, Тарас мені пропонував працювати у фільмі «Пересохла земля». Чим це закінчилося? Ми хотіли зробити копродукцію австрійської кіноакадемії та українського університету. Австрійці давали техніку, свого оператора, людей. Але система копродукції як факт в Україні не освоєна, невідома. І дуже шкода. Роднянський її постійно використовує. Копродукція в тому, щоб гроші, які ви даєте на цій землі, були бажаними і освоєними. Якщо ми зараз скажемо (знову ж, на прикладі Тараса), що нам австрійці дають плівку, камеру і ще якісь послу-

ги, а ми все робимо, вони отримують право на якусь частину прокату чи освоєння цього ринку. Ми залишаємо за собою свої права. І не бійтеся різниці цін. Усі ці ціни стають рівнозначними. Настав час про це думати, тому що вже є багато людей, які хочуть тут знімати. Наприклад, знову кажучи про Австрію, є фірма, яка хотіла обладнати тут лабораторію. В Україні високоякісна лабораторія потрібна. Те, що зробили з фільмом Тараса «Пересохла земля», — це просто знищений негатив. Навіщо людина працювала, вкладала своє життя? Давайте думати про копродукцію з австрійцями, з німцями. Є достатньо лабораторій, техніки, яка в них простоює, вона ще може працювати 50 років. Отакі прагматичні речі. А щодо іншого, то я знаю, що потрібна система кіноінститутів, які є по всій Європі. Звертайтеся, я вам розповім, як працює Британський, Канадський, Австрійський кіноінститути, як працюють інші інституції. У мене є всі документи, я їх проробляв, це була моя дипломна робота.

Лариса Брюховецька: Влітку в Ялті проходив «круглий стіл» з приводу діяльності Єврімаш. І заступник Міністра культури Владислав Корнієнко говорив тоді, що Міністерство нагально вирішує питання входження України в цю структуру. Ярославе Софроновичу, як щодо копродукції?

Ярослав Голинський: Україна підписала міжнародний договір про приєднання до європейської конвенції кіновиробництва. У зв'язку зі зміною уряду його повернули на доопрацювання. Думаю, цього року Верховна Рада ратифікує європейську конвенцію. Це означає, що Україна бере на себе відкритий національний режим і, відповідно, кожна країна, що підписала конвенцію, буде відкритою для України. Наступний крок — це вступ України до європейського фонду підтримки спільного кіновиробництва (Єврімаш). Цей фонд підтримує ігрові, анімаційні та документальні фільми. Це вже тягнеться чотири роки. У нас була тривала переписка з фондом Єврімаш. Міністерство культури, я думаю, через політичні причини довго не могло поставити крапку у цій справі. Зараз ситуація поліпшилася, але участь країни у цьому фонді передбачає щорічні членські внески. Для Болгарії й Хорватії — це 75 тис. євро, для України — приблизно 300 тис. євро. Ця сума буде коригуватися щорічно, і, зокрема, коли делегація України буде запрошена на розгляд генеральною дирекцією фонду. Усі нас підтримали, окрім Міністерства фінансів, яке, посилаючись на велику заборгованість України за сплату членських внесків у міжнародні організації, вважає це неможливим зараз. Ми зверталися до Ю.Тимошенко, є доручення Міністерства фінансів, але, на жаль, поки що це питання не вирішується. Ми просили ввести до бюджету нову програму, яка називається «Членство України у фонді Єврімаш», і передбачити у бюджеті на цей рік і на наступні цю суму. Це дало б можливість отримувати кошти на спільне виробництво. Треба зустрічатися і говорити, але що не візьми: економіку, право, організацію, фінанси — усе відстало від загального руху. Інші галузі розвиваються по-іншому, але кінематограф — це особлива галузь. У нас організація кіновиробництва та його фінансування відбувається за радянськими канонами. Нам усім це не подобається, але перевернути це за кілька днів, за тиждень, за місяць буде непросто. Створено групу, яка все-таки займається переходом до продюсерської системи. Якись елементи продюсерської системи є і сьогодні: спільне виробництво, наприклад, з Росією (фільм Кіри Муратової), з

Польщею. Але найскладніша ситуація в тому, що постанова Кабінету Міністрів про продюсерську систему передбачає державне замовлення, а це знову — верстати, кіно, трактори. Треба вийти з цієї ситуації. Ми навіть відрахування на зростання національного кінематографа не можемо зрушити з місця, тому що Міністерство культури не дає. Кожне питання, кожна зміну терміну закону треба узгоджувати з усіма міністерствами й відомствами. Як тільки якийсь міністерство не погоджується, треба виносити це питання повторно на погодження, а то й на розгляд Кабінету Міністрів. А це забирає час. У Верховній Раді є декілька законопроектів — «Про збір на розвиток національної кінематографії», «Про звільнення від податку на прибуток» і т.д. Їх повернули. Наше міністерство сподівалося, що новий уряд перегляне і можна буде знову відправити у ВР, але цього не сталося, оскільки програма нового уряду «Назустріч людям» не передбачає надання пільг, вважає, що платити повинні всі, але у меншому розмірі. Але я не думаю, що звільнення кінематографічної операції від податку на прибуток вирішить проблеми. Державна податкова адміністрація, Міністерство фінансів, Міністерство економіки сказали, що не хочуть цього, оскільки в Росії закон про звільнення від оподаткування було відмінено через п'ять років. І вони пішли іншим шляхом, збільшили субсидію. Але освоїти коштів ми не можемо. І знову повертаємося до тривіального. У нас немає індустрії. У нас одна камера на студії, і для того, щоб на «Укркінохроніці» зняти фільм, треба найняти приватну камеру. Я розумію, що нам хочеться, щоб завтра усе було, як у Європі, але потрібен час. І все-таки цього року до кіно, як ніколи, повернулися обличчям — і уряд, і Верховна Рада. Мені здається, наступний рік буде переломним для кінематографії.

Борис Савченко: Не зрозуміло, на чому базується це ваше оптимістичне припущення. Це жахливо, коли ніхто не готовий до комерційної ситуації. Але ми, кінематографісти, готові до комерційних умов, хочемо цього. Ми хочемо отримати розумні кошти і використовувати їх розумно, нести за них відповідальність. Для цього потрібні якісні проекти, а в нас жодна людина не може підготувати якісний проект. Тому що нікому за цей проект по-справжньому відповідати: немає справжнього продюсера, який би відповідав за ці гроші, і немає грошей, за які цей продюсер би відповів ще до того, як проект буде готовий. Потрібна людина, яка буде відповідати за гроші в майбутньому, а такі люди є — це директори минулих картин, які знають виробництво.

Я.Г. Тут згадувались телеканали. Телеканал «ІНТЕР» і справді звертався до керівництва Міністерства культури щодо часткового фінансування фільму «Аврора, або Що наснилося сплячій красуні?». Але їм також, напевне, не сподобалась уся ця система, пов'язана з державним фінансуванням. Наступного року, може, щось зміниться. Нагадаю цю горічку ситуацію: бюджет був переформований у березні, програму затвердили в червні, до липня рахунки Міністерства культури були заморожені, і лише з липня ми почали фінансування, спочатку заклавши заборгованість з кіновиробництва — повернули студіям 4 мільйони. Сьогодні кіновиробництво профінансовано на 12 млн. Повірте, це великий шматок роботи. Нам шкода, що свого часу не запустили фільми Томенко, Савченко, Ілленко тощо. Напевно, у кожного були свої справи і своє бачення. Міністерство культури не може примушувати конкретного режисера. Якби Ілленко

підписав договір зі студією... Адже ми підписуємо контракт не з режисером, а зі студією-виконавцем, і це також неправильно. Студія не повинна передавати авторські права державі, Міністерство культури не повинно займатися комерційною діяльністю. Ми лише повинні, як у Росії, допомагати, підтримувати. Ми намагаємося віднайти такий механізм – таку фінансову систему, щоб кіно було автономним, відокремленим від трактора.

Наталя Андрійченко: Я написала шість сценаріїв, для яких ніде не змогла порохувати кошторис. Ідеться про те, що ці шість сценаріїв я навіть не можу подати у Міністерство культури, бо в мене немає цих можливостей.

Я.Г. Такі умови не я створив, вони затверджені Міністерством культури давно. Так, ця система застаріла, економіка працює по-іншому. Але припустимо: ви принесли сценарії. Хто з ними буде працювати? Для цього має бути продюсер. До речі, якщо вже говорити про західний досвід, там продюсери все роблять самі, без державного фінансування. Я розумію: в нас немає відповідних кредитів у банках, не ті ставки, не ті можливості, немає джерел.

Борис Савченко: Як ви можете порівнювати їхнього продюсера з нашим. Там продюсер (чи бере гроші в банку, чи закладає своє майно) має право прийти на відлагоджений конвеєр і має право показати у будь-яких структурах цей фільм. У нас розвалений прокат. Ніяк не спілкуються телебачення з кіно. Тобто повністю відсутня політика в кінематографії. Ми говоримо про якісь деталі, але бачимо, наскільки страшна і глобальна проблема перед нами стоїть, наскільки ми відстали, але заколисуємо себе словами, що тут чи там вже краще. Треба починати не зі слів, а з дій. Абсолютно має рацію Ганна Павлівна, хоч з нею не згодний Тарас Миколайович, що починати треба з програми. Програми, яка має на меті виробити політику, програми узгоджених дій, до яких мають пристати і Кабмін, і Президент, і Мінкульт, і Верховна Рада і всі нижчі по вертикалі інстанції. Потрібна структура, яка зможе побачити, написати і здійснити цю програму, а потім узгодити дії.

Я.Г. Програма реформування кінематографа вже є, ви ж її презентували.

Б.С. Але хто її здійснює? У нашій програмі це тільки декларовано. А ми маємо розробити політику державної структури. Давайте будемо відверті: скільки вже нарад проводимо, але завжди наштовхуємось на те, що ми у безвиході.

Я.Г. Борисе Івановичу, я не погоджуюся. Ми шукаємо тут конструктивних шляхів. Вони є у програмі, яку розробила Спілка кінематографістів.

Б.С. Ви ж її проігнорували. На всіх нарадах ми говоримо, що потрібна окрема структура, і всі мовчать. Представники Міністерства культури, як в рот води набрали.

Я.Г. Якщо ваша програма передбачає дії, коли все майно, яке належить кіностудії, треба передати кіноспільноті, ми вас запитуємо: що таке кіноспільнота? Яке майно?

Світлана Степаненко: У нас кіномитці хочуть робити кіно, але не можуть завдяки своїй професії прожити. Це єдина професія в країні, де люди, яких готують в інституті, витрачаючи на це гроші, не можуть своєю професією заробити собі на прожиття. Я думаю, це та больова точка, в яку повинні бити, звертаючись до уряду, Верховної Ради. В чому ваша зброя, молоді? Я думаю, що вам треба робити своє ядро кристалізації. Зараз ви на війні, тому кіно можете робити, можете не робити, але треба створити якусь серйозну

громадську організацію. Головна наша біда в тому, що актори, художники, співаки, які приходять до влади, нічого не тямлять ні в фінансах, ні в менеджменті. Тому наше основне завдання – шукати кризових менеджерів і делегувати їх в Міністерство культури, в Міністерство молоді, в Міністерство фінансів. І ще є управління культурою у місцевих органах, які за своїми приписами теж займаються цим. Отаке ядро треба робити і кричати «Пробі!», щоб увесь світ побачив цей ідіотизм, коли ми не можемо заробити своєю професією. Оце коротко, що мають молоді робити. Якщо ви мене не будете до цього залучати, я буду на це витрачати свій час.

Ярослав Голинський: Справа в тому, що всі, хто працює в департаменті з питань кінематографії – а це 14 чоловік, – будуть попереджені про звільнення і буде оголошений конкурс. Всі ви маєте можливість прийти в Міністерство культури і туризму і подати заяву, щоб зайняти якусь посаду, пов'язану з кіно: кіновиробництвом, прокатом, показом. Допоможете нам. Вам легше буде зробити все по-новому.

Михайло Ілєнко: Ви знаєте, у мене, власне, проблема не другого, а одинадцятого фільму, проте ці проблеми не надто відрізняються. Запуск моєї «Толоки» нагадує історію перманентної катастрофи. На студії Довженка зробили все, щоб цей фільм не відбувся. Цей період нам відомий, директор кіностудії В.Приходько всі фільми витіснив, для того, щоб наповнити студію серіалами. Ми вже частково казали про проблеми заробітної платні, гонорарів. Раніше цього не було, але зараз комерційне кіно працює, тому краще сидіти півроку, потім зняти одну рекламу, а потім знову гуляти. Начебто й виділила держава гроші на кіно, але перешкод стільки, що ці гроші важко взяти. Ви казали, що в червні з'явилося реальне фінансування. З червня працює один продюсер на фільм «Толока», зараз з'явилася можливість співпрацювати з Іваном Сергієнком. Але це все на добровільних засадах, так не повинно бути. Складається враження, що ці гроші лежать тільки для того, щоб 28 грудня сказати, що всі довкола ідіоти, бо не хочуть їх брати. Ми повертаємо в бюджет, а наступного року нам і цього не дадуть. Зайве казати, що я свій одинадцятий фільм хочу зняти. Сценарію вже десять років, він у плані п'ять років і т.д. Для мене це питання – не жарт. Я хотів би звернути увагу на дуже дивну річ: у нас є період, коли існує кіно, а потім воно закінчується. Цей період настає тоді, коли студент закінчує інститут. Що це за феномен, коли українське кіно останніх років більшою мірою відоме за студентськими роботами і дебютами? Хіба вони краще фінансуються? Можливо, мій висновок неправильний, але це механічний висновок. Є той захист, про відсутність якого казала Світлана Іванівна: ми позбавлені прав заробляти своєю професією.

Від редакції. Розмова за круглим столом озвучила больові точки функціонування кіногалузі в Україні. Перша: яким чином фінансувати складання проекту? Друга: як почати копродукцію? Третя: як пробитися на екрани? Склалося так, що, навіть виділивши кошти на кіно, держава не відкрила шлязів, щоб їх можна було освоїти, оскільки за півтора десятиліття нарощено надто багато формальних бар'єрів. Через оту неповороткість функціонування фінансової підтримки творчості Україна опинилась в ізоляції, а в галузі кіно це особливо помітно. Розмова потрібна, адже вона не завершена. Зрозуміло: галузь необхідно модернізувати, міняти механізм, систему фінансування кіно, яке робиться на державні кошти.